

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Історичний факультет
Кафедра історії України

1. Загальна інформація про курс

Назва курсу, мова викладання	Історична пам'ять про Україну в Другій світовій війні: теоретичний і порівняльний аналіз, мова викладання – українська
Викладачі	Філінюк А. Г. , завідувач, професор кафедри історії України, доктор історичних наук, професор 067-264-98-76 ПШБ, посада, контактні телефони (за згодою)
Профайл викладачів	http://history.kpnu.edu.ua/komarnitskuj/ https://scholar.google.com.ua/citations?user=NlrwupcAAAAJ&hl=uk http://posek.km.ua/navchalniie-proces/komarnickiie-oleksandr-borisovich.html http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/suak/corp.exe?&I21DBN=SAUA&P21DBN=SAUA&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0079313 https://www.facebook.com/search/top/?q=Олександр%20Комарницький
E-mail:	afilinyuk@ukr.net
Сторінка курсу в MOODLE	https://moodle.kpnu.edu.ua/course/view.php?id=9711

Консультації	Групові консультації проводяться щотижня за графіком кафедри, індивідуальні – в другій половині всіх робочих днів
---------------------	---

2. Анотація до курсу

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни професійної підготовки «Історична пам'ять про Україну в Другій світовій війні: теоретичний і порівняльний аналіз» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальностей 014 Середня освіта (Історія), 032 Історія та археологія за освітньо-професійною програмою Історія, 052 Політологія.

На вивчення курсу відводиться 120 годин (4 кредити ECTS) і має на меті в ході лекційних і семінарських занять, консультацій, індивідуальної та самостійної роботи здобувачів вищої освіти на основі досягнень сучасної методології, новітніх досягнень вітчизняної і зарубіжної науки та ознайомлення з найновішими дослідженнями про історію України в Другій світовій війні, сформуванню цілісних, системних знань і чітке розуміння та наукове уявлення щодо взаємозалежності досягнень сучасної історіографії і сутнісних змін історичної пам'яті українського народу про воєнне лихоліття 40-х рр. ХХ ст.

Курс «Історична пам'ять про Україну в Другій світовій війні: теоретичний і порівняльний аналіз» органічно пов'язаний з іншими навчальними дисциплінами навчального плану підготовки фахівців, зокрема, з вивченням нормативних освітніх компонентів професійної підготовки «Теорія і методологія історії», «Історіографія всесвітньої історії», «Українська історіографія», «Історична пам'ять як наукова і суспільна сфера».

Програма та завдання навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Пам'ять про Україну в Другій світовій війні як соціально-історичний феномен.
2. Пам'ять про Другу світову війну в контексті сучасного історичного дискурсу.

3. Мета та цілі курсу

Мета навчальної дисципліни «Історична пам'ять про Україну в Другій світовій війні: теоретичний і порівняльний аналіз» полягає в поглибленні знань з формування історичної пам'яті про участь України в Другій світовій війні, осмислення визначальних тенденцій і специфіки сучасного історіографічного процесу, впливу на історичну пам'ять суспільно-політичних явищ на тематику й зміст публікацій, перспективами наукових студій у цьому сегменті фундаментальних досліджень.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Історична пам'ять про Україну в Другій світовій війні: теоретичний і порівняльний аналіз» є:

– ознайомлення здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня зі станом висвітлення у вітчизняній і зарубіжній історіографії участі України в Другій світовій війні та їх взаємозв'язку з історичною пам'яттю українського народу;

– засвоєння здобувачами основних аспектів теоретичних положень і ключових аспектів участі українців на різних театрах Другої світової війни;

– забезпечення здобувачів вищої освіти знаннями про основні етапи застосування концепцій і підходів до наукової реконструкції історії Другої світової війни у світі та Україні;

– вивчення основних методологічних підходів та історіографічних концепцій новітніх досліджень з історії Другої світової війни в різних країнах і національних культурах;

– утвердження в здобувачів вищої освіти професійних знань про внесок провідних вітчизняних і зарубіжних істориків і теоретиків у вивчення та висвітлення історії України в Другій світовій війні і роль їх досліджень, концептів, політичної та ідеологічної роботи у формуванні засад й функціонуванні історичної пам'яті в сучасному українському суспільстві;

– оволодіння науково-термінологічним апаратом, найбільш значущими поняттями і категоріями, основними підходами, принципами та методами, завданнями і цілями компаративного аналізу досягнень сучасної історіографії в сфері вивчення та осмислення місця і ролі України в Другій світовій війні;

– вироблення громадянської відповідальності в здобувачів вищої освіти за сутнісні зміни в змісті та функціонуванні історичної пам'яті про участь України в Другій світовій війні з властивими людській суб'єктивності пам'яті і забування як головних символів ставлення до минулого в умовах перебування України в епіцентрі протистояння світових систем.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні **знати:**

– про історичну пам'ять про участь України в Другій світовій війні як чинник соціального напруження та консолідації української нації;

– основні етапи формування та розвитку історичних концепцій і методів вивчення історії України в Другій світовій війні;

– внесок провідних вітчизняних і зарубіжних істориків і теоретиків у вивчення та висвітлення історії України в Другій світовій війні і роль їх досліджень, концептів,

політичної та ідеологічної роботи у формуванні засад й функціонуванні історичної пам'яті в сучасному українському суспільстві;

- провідних істориків і вчених-теоретиків історії Другої світової війни та їх дослідження і місце й роль у принциповій деміфологізації історії війни у сучасному суспільстві та їх суспільну значущість;

- сутнісні зміни в змісті та функціонуванні історичної пам'яті про участь України в Другій світовій війні з властивими людській суб'єктивності пам'яті і забування як головних символів ставлення до минулого в умовах перебування України в епіцентрі протистояння світових систем;

- регіональні особливості та ідеологічні відмінності в сприйнятті подій, поразок і перемог, пов'язаних з участю України та українців у подіях Другої світової війни;

- понятійний і термінологічний апарат, покликаний сутнісно з'ясувати глибинні процеси, які є чинниками та рушіями боротьби за історичну пам'ять про Україну в Другій світовій війні;

- суперечливість і контрверсійність історичної пам'яті українців про Другу світову війну в питанні взаємопрощення та примирення, ставленні до ідеї примирення ветеранів ОУН-УПА та Радянської Армії;

- підходи і механізми формування й функціонування справедливої пам'яті про участь України в Другій світовій війні, основоположними в якій є вміння не забувати, але не стати заручником власної пам'яті.

Вміти:

- визначати дискусійні проблеми у вивченні історії України в Другій світовій війні у вітчизняній та зарубіжній історіографії і новітніх методологічних напрямках сучасного історіописання;

- аналізувати діяльність провідних вітчизняних і зарубіжних історіографічних шкіл і представників сучасних національних історіографій;

- оперувати набутими знаннями при веденні наукових дискусій з питань історії Другої світової війни у вітчизняній та зарубіжній історіографії;

- практикувати дотримання етичних принципів ведення дискусій та оприлюднення результатів наукової праці;

- застосовувати отримані знання з історії України в Другій світовій війні у повсякденній діяльності для орієнтації у соціально-економічному і політичному житті та оцінюванні суспільних явищ;

- застосовувати сучасні методологічні принципи та прийоми для дослідження утвердження історичної правди про місце і роль України в Другій світовій війні;

– виконувати індивідуальні науково-дослідні завдання з відповідної проблематики, виявляти самостійність і соціальну відповідальність, громадянські та патріотичні чесноти при виконанні функціональних обов'язків.

4. Формат курсу

Навчальний курс «Історична пам'ять про Україну в Другій світовій війні: теоретичний і порівняльний аналіз» – стандартний, є органічною частиною вибіркового освітнього компоненту дисциплін професійної підготовки за вибором здобувачів вищої освіти. Стандартний, обсягом 120 годин (4 кредити), в тому числі 20 годин лекцій, 20 годин семінарських занять і 80 годин самостійної роботи здобувачів вищої освіти денної форми навчання. Завершується складанням заліку. Призначений для денної форми навчання.

5. Результати навчання

Перелік компетентностей, здобуття яких гарантуватиме вивчення дисципліни

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру в галузі історії та археології.
Загальні компетентності	ЗК 01 Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу. ЗК 02 Здатність працювати автономно. ЗК 05 Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності). ЗК 06 Здатність працювати в міжнародному контексті. ЗК 07 Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. ЗК 10 Проводити наукові дослідження на засадах академічної доброчесності.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	СК 01 Здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію. СК 02 Здатність здійснювати історичні й археологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук.

	<p>СК 04 Здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії та археології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки.</p> <p>СК 07 Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах фахової передвищої та вищої освіти, наукових установах.</p> <p>СК 08 Здатність працювати в міжнародному контексті і реалізовувати спільні проєкти у сфері історії та/або археології з європейськими та євроатлантичними інституціями.</p> <p>СК 12 Усвідомлення значення історичної пам'яті як соціокультурного феномену.</p>
--	---

6. Очікувані результати навчання з дисципліни _____

ПРН 01 Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень.

ПРН 06 Здійснювати експертизу пам'яток історії, археології та культури з метою їх охорони та можливого подальшого використання.

ПРН 07 Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань історії та/або археології до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

ПРН 09 Здійснювати викладацьку діяльність у закладах вищої освіти на основі сучасних освітніх технологій, а також принципів і практик європейських країн.

ПРН 11 Здійснювати цілеспрямовану роботу із формування загальнонаціональної моделі історичної пам'яті, на основі об'єктивного висвітлення історичного минулого України.

6. Обсяг і ознаки курсу

Подати інформацію з робочої програми навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання

Рік навчання	перший	
Семестр вивчення	другий	
Кількість кредитів ЄКТС	4	
Загальний обсяг годин	120 год.	
Кількість годин навчальних занять	40 год.	
Лекційні заняття	20 год.	
Практичні заняття	0 год.	
Семінарські заняття	20 год.	
Лабораторні заняття	0 год.	
Самостійна та індивідуальна робота	80 год.	
Форма підсумкового контролю	залік	

7. Пререквізити курсу

Навчальна дисципліна «Історична пам'ять про Україну в Другій світовій війні: теоретичний і порівняльний аналіз» поглиблює теоретичну підготовку історика-магістранта. Її вивчення опирається на базові знання з усіх історичних і філософських навчальних курсів, здобуті на бакалаврському рівні, особливо під час вивчення «Історії України», «Етнологія», «Джерелознавства історії України», «Основи наукових досліджень», та на магістерському рівні – «Українська історіографія» та «Методика наукових досліджень». Оскільки наступний етап навчальної діяльності студента пов'язаний із підготовкою випускової кваліфікаційної роботи, яка є самостійним науковим дослідженням, то формування всіх понять дисципліни найбільш ефективно реалізується в контексті обраної теми дослідження. Організація роботи студентів передбачає формування поняттєво-категоріального масиву інформації з кожної теми, контрольні питання та самостійні завдання, роботу з науково-технічною літературою, а також розв'язання проблемних наукових задач та ситуацій.

8. Технічне й програмне забезпечення /обладнання

Вивчення курсу не потребує використання програмного забезпечення, крім загальнонавчаних програм і операційних систем.

9. Політики курсу

Вивчення навчального курсу «Історична пам'ять про Україну в Другій світовій війні: теоретичний і порівняльний аналіз» шляхом проведення лекційних і практичних занять, які є обов'язковими для кожного здобувача вищої освіти або виконання ними індивідуальних завдань щодо засвоєння всього обсягу його завдань за допомогою окремих консультацій, вивчення пропущених занять та особистих відповідей в усній або письмовій формі із занесенням у журнал відповідних оцінок. Крім того, передбачено практику періодичного індивідуального і перехресного усного опитування, виконання практичних індивідуальних і самостійних завдань. При цьому робиться акцент на дотриманні здобувачами вищої освіти норм професійної етики, наукової доброчесності і недопущення будь-якого прояву плагіату, самоплагіату, фальсифікації чи фабрикації.

Сам викладач подає особистий приклад у дотриманні академічної доброчесності, передбачає і орієнтує в цьому здобувачів вищої освіти з допомогою обов'язкового: а) посилання на використані літературу і джерела; б) дотримання вимог законодавства і нормативно-правових актів України про авторське право і суміжні права; в) надання достовірної інформації про сучасні підходи до технології та організації наукових досліджень, джерел використаної інформації та власну науково-педагогічну діяльність; г) контроль за дотриманням академічної доброчесності; д) виключно об'єктивного оцінювання результатів навчання.

У межах можливостей буде здійснюватися контроль за дотримання здобувачами вищої освіти академічної та наукової доброчесності через: а) з'ясування, чи навчальні завдання виконувались ними самостійно; б) уточнення посилань на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, інтерпретацій, точок зору, висновків тощо; в) дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; г) володіння достовірною інформацією про результати власної навчальної і наукової діяльності; формування вмінь і навичок пошуку, накопичення й використання наукової інформації.

Особлива увага приділяється методичному забезпеченню з допомогою опорних лекцій, посібників, методичних рекомендацій, надання списку рекомендованої літератури, зокрема через надання доступу до електронної бази даних кафедри, використання мультимедійних презентацій, довідково-інформаційних інтернет-джерел та ін.

10. Схема курсу

Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		лекційні заняття	семінарські заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	індивідуальна робота
Змістовий модуль 1. Пам'ять про Україну в Другій світовій війні як соціально-історичний феномен						
Тема 1. Теорія, підходи до вивчення пам'яті про минуле в контексті історії	12	2	2		4	4
Тема 2. Друга світова війна: історична пам'ять, міфи та сучасні суспільні виклики	12	2	2	-	4	4
Тема 3. Пам'ять про Другу світову війну як проблема сучасного українського соціуму	12	2	2		4	4
Тема 4. Сучасні теоретичні підходи та методологічні аспекти дослідження історії Другої світової війни	12	2	2	-	4	4
Тема 5. Законодавче та нормативно-правове забезпечення формування і функціонування пам'яті про участь України й українського народу в Другій світовій війні	12	2	2		4	4
Змістовий модуль 2. Пам'ять про Другу світову війну в контексті сучасного історичного дискурсу						

Тема 6. Основні тенденції сучасної вітчизняної історіографії Другої світової війни та історична пам'ять	12	2	2	-	4	4
Тема 7. Чинники функціонування та підтримки історичної пам'яті про Другу світову війну	12	2	2	-	4	4
Тема 8. Західні концепції Другої світової війни і Україна	12	2	2	-	4	4
Тема 9. Сучасна російсько-українська війна та образи історичної пам'яті про Другу світову війну	12	2	2		4	4
Тема 10. Наукові, методичні та організаційні засади забезпечення політики національної пам'яті про Україну в Другій світовій війні	12	2	2	-	4	4
Разом за змістовим модулем 1	120	20	20	-	40	40
Разом годин	120	20	20		40	40

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Рекомендована література

Основна

1. Брехуненко В., Ковальчук В., Ковальчук М., Корнієнко В. Війни Росії проти України XII – XXI ст. Київ, 2016. 248 с.
2. Від Рейхстагу до Іводзіми. У полум'ї війни. Україна та українці у Другій світовій / [В. В'ятрович, С. Громенко, М. Майоров та ін.]. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. 352 с.
3. Війна і міф. Невідома Друга світова, 1939–1945 / [І. Бігун, С. Бутко, В. В'ятрович та ін.] ; Український інститут національної пам'яті. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 272 с.
4. Гейстінгс М. І розверзлося пекло... Світ у війні 1939–1945 років / [пер. з англ. Р. Клочка]. Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2019. 752 с.
5. Геноцид ромів України в період Другої світової війни: вивчення, викладання, комеморація. матеріали науково-практичної конференції, Київ, 4 жовтня 2016 р. Київ : Український центр вивчення історії Голокосту, 2016. 230 с.

6. Гібридна війна: in verbo et in praxi : монографія / [Донецький національний університет імені Василя Стуса; під. заг. ред. проф. Р.О. Додонова]. Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2017. 412 с.

7. Гоменюк І. Провісники Другої світової війни. Прикордонні конфлікти в Центральній-Східній Європі. Від розпаду імперій до Гляйвіцької провокації. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. 352 с.

8. Гриневич В. Неприборкане різноголосся: Друга світова війна і суспільно-політичні настрої в Україні, 1939 – червень 1941 рр. Київ ; Дніпропетровськ : Ліра, 2012. 508 с.

9. Гриневич В. Червоний імперіалізм: Друга світова війна і громадська думка в Україні, 1939–1941 /2-ге вид. доп. Київ : HRESS PRESS, 2019. 491 с.

10. Грицюк В. Стратегічні та фронтові операції Великої Вітчизняної війни на території України. Київ : Інститут історії України НАН України, 2010. 150 с.

11. Грицюк В. М., Лисенко О. Є. Проблематика Другої світової війни у сучасних вітчизняних військово-історичних дослідженнях // *Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. Збірник статей. Київ : Інститут історії України НАН України, 2009. Вип. 15: у 2 ч. Ч. 2. С. 231–245.*

12. Грицюк В., Лисенко О. Битва за Дніпро // *Віче. 2013. № 23. С. 59–61; № 24. С. 2–4.*

13. Грицюк В., Лисенко О. Весняний наступ українських фронтів // *Віче. 2014. № 5. С. 36–39.*

14. Грицюк В., Лисенко О. Найбільша воєнна операція на українських теренах (до 70-річчя вигнання нацистських окупантів з України) // *Укр. іст. журн. 2014. № 5 (518). С. 4–20.*

15. Грицюк В., Лисенко О., Покотило О. Україна в лавах Об'єднаних націй: легітимізація та внесок у боротьбу з нацизмом і фашизмом у період Другої світової війни // *Укр. іст. журн. 2020. № 3. С. 4–26.*

16. Друга світова війна в історичній пам'яті України: за матеріалами Українського інституту національної пам'яті / [упоряд. Л. Герасименко, Р. Пилявець ; редкол.: І. Юхновський, Л. Герасименко, В. Гриневич та ін.]. Київ ; Ніжин : Лисенко М. М., 2010. 247 с.

17. Єкельчик С. Український досвід Другої світової війни. Київ : Медуза, 2019. 272 с.

18. Киридон А. Гетеротопії пам'яті: Теоретико-методологічні проблеми студій пам'яті. Київ : Ніка-Центр, 2016. 320 с.

19. Коваль М. Україна в Другій світовій війні і Великій Вітчизняній війнах (1939–1945 рр.). Київ : Альтернативи. 1999. 335 с.
20. Косик В. Україна і Німеччина в Другій світовій війні. Париж; Нью-Йорк; Львів, 1993. 657 с.
21. Левітас Ф. Друга світова війна: український вимір. Київ : Наш час, 2012. 272 с.
22. Лисенко О. Є. Друга світова війна як предмет наукових досліджень та феномен історичної пам'яті // *Укр. іст. журн.* 2004. № 5. С. 3 – 17.
23. Лисенко О. Є. Стратегічні та фронтові операції на території України у 1943–1944 рр. Київ : Національний університет оборони України ім. Івана Черняховського; Інститут історії України НАН України, 2015. 508 с.
24. Литвин В. Україна в Другій світовій війні (1939–1945) / [відп. ред. В. А. Смолій]. Київ : Лі-Терра, 2004. 464 с.
25. Муковський І. Т., Лисенко О. Є. Звитяга і жертвність: Українці на фронтах Другої світової війни. Київ : Пошуково-вид. агентство «Книга пам'яті України», 1996. 568 с.
26. Національне питання в Україні ХХ – початку ХХІ ст.: історичні нариси / [відп. ред. В. А. Смолій; авт. кол.: О. Г. Аркуша, В. Ф. Верстюк, С. В. Віднянський та ін.]. Київ : Ніка-центр, 2012. 592 с.
27. Нікітченко К. Пішаки Сталіна: міфологеми радянської пропаганди і правда історії. Львів : Левада, 2017. 604 с.
28. Патриляк І. «Встань і борись! Слухай і вір...»: українське націоналістичне підпілля та повстанський рух (1939–1960 рр.): Монографія / [Центр досліджень визвольного руху]. Львів : Часопис, 2012. 592 с.
29. Патриляк І. «Ніщо не забуде»: радянські репресії та депортації // *Від Рейхстагу до Іводзіми. У полум'ї війни. Україна та українці у Другій світовій. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2016. 352 с.*
30. Патриляк І. К., Боровик М. А. Україна в роки Другої світової війни: спроба нового концептуального погляду. Київ ; Ніжин : Лисенко М. М., 2010. 591 с.
31. Смолій В., Ясь О. Суспільні ідеали та явні проєкції українського майбутнього у репрезентації «діючих» поколінь інтелектуалів ХХ – початку ХХІ ст. / [за ред. В. Смолія; упоряд. бібліограф., імен. і предмет. покажчиків С. Блащук]. Київ : НАН України. Ін-т історії України, 2019. 302 с.
32. Ткаченко В. М. Наративи історичної пам'яті в політичному транзиті України та Росії: монографія / [наук. ред. канд. політ. наук, ст. наук. співробіт. П. Ф. Вознюк; ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»]. Київ, 2021. 144 с.

33. Україна в Другій світовій війні: погляд з XXI століття. Історичні нариси: у 2 кн. / [редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін.; НАН України. Ін-т історії України]. Київ : Наук. думка, 2010. Кн. перша / [А. Айсфельд, О. Лисенко, В. Грицюк та ін.]. 2011. 735 с.

34. Україна в Другій світовій війні: погляд з XXI століття. Історичні нариси / [ред. кол.: В. А. Смолій (голова колегії), Г. В. Боряк, Ю. А. Левенець, В. М. Литвин, О. Є. Лисенко (відп. ред.), О. С. Онищенко, О. П. Реєнт, П. Т. Тронько; Рецензенти: О. С. Рубльов, В. Ф. Шевченко. НАН України. Інститут історії України]. Київ : Наук. думка, 2011. Кн. 2. 943 с.

35. Україна в епіцентрі протистояння світових систем (1939–1990) / [НАН України, Ін-т історії України]. Київ : Академперіодика, 2021. 544 с., 96 с. іл.

36. Україна в полум'ї війни 1941–1945 / [П. П. Панченко а ін.]. Київ : Україна, 2005. 560 с.

37. Україна і виклики посттоталітарного транзиту (1990–2019) / [НАН України, Ін-т історії України]. Київ : Академперіодика, 2021. 592 с., 48 с. іл.

Додаткова

38. Брехуненко В. Війна за свідомість. Російські міфи про Україну та її минуле. Київ, 2017. 280 с.

39. Василів-Базюк Л., Слободянюк П. В переможений Німеччині. Вінниця : ПП Балюк І. Б., 2019. 140 с.

40. Веденєєв Д. В. Національна пам'ять українського народу в контексті інформаційно-психологічних впливів глобалізованого світу // *Державотворчі та цивілізаційні здобутки українського народу. Національна та історична пам'ять. Збірник наукових праць. Вип. 1. Київ: Стилос, 2011. С. 38–52.*

41. Вестлі Б. Війна мого батька / [пер. з норвезької Д. Нікандрова, М. Щирби]. Київ : Український центр вивчення історії Голокосту, 2014. 260 с.

42. В'ятрович В. Історія з грифом «Секретно». Українське ХХ століття. Львів : Часопис; Центр дослідження визвольного руху, 2013. 696 с.

43. В'ятрович В. Україна: історія з грифом «Секретно». Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2014. 512 с.

44. Галушка А., Браїлян Є. Змова диктаторів. Поділ Європи між Гітлером і Сталінім 1939–1941. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2018. 368 с.

45. Гейстінгс М. І розверзлося пекло... Світ у війні 1939–1945 років / [пер. з англ. Р. Клочка]. Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2019. 752 с.

46. Гордасевич Г. Степан Бандера: людина і міф. Львів : Априорі, 2008. 208 с.

47. Гриневич В. Міг війни і війна мітів // *Критика. 2005. Травень. С. 2–8.*

48. Грицак Я. Історія і пам'ять: амнезія, амбівалентність, активізація // *Україна. Процеси націєтворення / [упоряд. Андреас Каппелер; пер. з нім.]. Київ : К.І.С., 2011. 352–*

49. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ : Портал, 2021. 432 с.
50. Грицюк В., Лисенко О., Покотило О. Завершення Другої світової війни і Україна: міжнародно-правові, внутрішньополітичні та соціально-економічні контексти // *Укр. іст. журн.* 2020. № 3. С. 4–26.
51. Грицюк В., Лисенко О., Покотило А. Україна в лавах Об'єднаних націй: легітимізація та внесок у боротьбу з нацизмом і фашизмом у період Другої світової війни // *Укр. іст. журн.* 2020. № 3. С. 4–26.
52. Грідіна І. Духовне життя населення України в роки Другої світової війни (1939–1945 рр.) : Монографія. Донецьк : ДонНУ, 2010. 418 с.
53. Гула Р. В., Передерій І. Г. Російський фашизм: ідеологічні основи, історія становлення та сучасні модифікації // *Укр. іст. журн.* 2017. № 2. С. 160–192.
54. Гунчак Т. Г. Ключові проблеми історіографії у Другій світовій війні. Київ : Українська видавнича спілка ім. Ю. Липи, 2011. 225 с.
55. Дейвіс Н. Європа. Історія / [пер. з англ. П. Тарашук, О. Коваленко]. Вид. 2-е. Київ : Вид-во Соломії Павличко «ОСНОВИ», 2001. 1463 с.
56. Дюрант В., Дюрант А. Уроки історії. Огляд історії людства як продукту людського досвіду / [пер. з англ. Г. Пшеничної]. Харків : Віват, 2022. 176 с.
57. Жуковський І. Т., Лисенко О. Є. Звитяга і жертвність. Українці на фронтах Другої світової війни. Київ : Пошук – вид. агентство «Книга пам'яті України», 1997. 567 с.
58. Єкельчик С. Імперія пам'яті. Російсько-українські стосунки в радянській історичній уяві. Київ : Часопис «Критика», 2008. 304 с.
59. Івасюк О. Роман Шухевич / [Центр досліджень визвольного руху]. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2015. 256 с.
60. Касьянов Г. Історична пам'ять та історична політика: до питання про термінологію й генеалогію понять // *Укр. іст. журн.* 2016. № 2. С. 118–137.
61. Кентій А., Лозицький В. Війна без пощади і милосердя: Партизанський фронт у тилу вермахту в Україні (1941–1944). Київ, 2005. 408 с.
62. Киридон А. Гетеротопії пам'яті: Теоретико-методологічні проблеми студій пам'яті. Київ : Ніка-Центр, 2016. 320 с.
63. Культура історичної пам'яті: європейський та український досвід / [Ю. Шаповал, Л. Нагорна, О. Бойко та ін.; за заг. ред. Ю. Шаповала]. Київ: ІПЕНД, 2013. 600 с.
64. Кульчицький С., Міщенко М. Україна на порозі об'єднаної Європи. Київ : Центр Разумкова, 2018. 232 с.

65. Лавер О. Г. Війни та народонаселення країн світу в ХХ столітті. Статистичне дослідження. Наукова монографія. Ужгород : Госпрозрахунковий ред.-видавн. відділ управління у справах преси та інформації, 2002. 304 с.

66. Лисенко О. Є. Історіописання Другої світової війни як самостійна субдисципліна // *Україна в Другій світовій війні: погляд з ХХІ століття. Історичні нариси: у 2 кн. / редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін.] / НАН України. Ін-т історії України. Кн. перша. Київ : Наук. думка, 2011. С. 9–82.*

67. Лисенко О. Є., Пастушенко Т. В. Сучасний дискурс Другої світової війни крізь призму публікацій «Українського історичного журналу» останнього десятиліття // *Укр. іст. журн. 2017. № 6. С. 140–162.*

68. Марунчак М. Українські політичні в'язні в нацистських концентраційних таборах / [вступ. сл. М. Прокоп]. Вінніпег : Світова Ліга українських політичних в'язнів, 1996. 364 с.

69. Мортімер Іен. Століття змін. Яке століття бачило найбільше змін і чому це важливо для нас. Київ : Фабула, 2018. 448 с.

70. Нагорна Л.П. Історична пам'ять: теорії, дискурси, рефлексії. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2012. 328 с.

71. На полях битв Другої світової війни: вихідці з України в європейському Русі Опору (науково-документальне видання. / [упоряд. А. Г. Філінюк (голова редкол.), В. Г. Байдич (відп. ред.), Ю. А. Клімчук (відп. секр.); вст. ст. : А. Г. Філінюк і Ю. А. Клімчук]. Хмельницький : ФОП Мельник А. А., 2019. 296 с.

72. Національна та історична пам'ять : словник ключових термінів / [кер. авт. кол. А. М. Киридон]. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2013. 436 с.

73. Пастушенко Т. В. «В'їзд репатріантів до Києва заборонено...»: повоєнне життя колишніх оstarбайтерів та військовополонених в Україні / [наук ред. О. Лисенко; Реценз.: Г. Боряк, О. Удод, Т. Пентер. НАН України. Інститут історії України; Нім. фонд «Пам'ять, відповідальність і майбутнє»]. Київ, 2011. 164 с.

74. Патриляк І. Перемога або смерть: Український визвольний рух в 1939–1060 рр. Львів : Центр досліджень визвольного руху, 2012. 512 с.

75. Пилюпович Т. В. Під чужими мундирами – українські серця: участь українців у складі Армії генерала Андерса в роки Другої світової війни: монографія. Київ : Кондор-Видавництво, 2016. 228 с.

76. Пилявець Р. І. Пам'ять про Другу світову війну як проблема сучасного українського соціуму // *Національна та історична пам'ять. 2013. Вип. 9. С. 184–201.*

77. Під чужими прапорами. Українці в лавах Іноземного Легіону та Руху Опору під час II світової війни / [заг. ред. та упоряд. Я. Іляш]. Київ : УВС ім. Ю. Липи, 2018. 112 с.

78. Революція Гідності 2013–2014 рр. та агресія Росії проти України: наук.-метод. матер. / [за заг. ред. П. Полянського; авт. кол.: Головка В., Палій О., Черевко О., Янішевський С.]. Київ : Київський університет ім. Б. Грінченка, 2015. 36 с.
79. Ретл Елісон. 501 факт, який треба знати з ... історії / [пер. з англ. М. Пиріг]. Львів : Вид-во Старого Лева, 2021. 256 с.
80. Різ Л. Друга світова війна за зачиненими дверима. Сталін, нацисти і Захід. Київ : Темпора. 2010. 444 с.
81. Рикєр П. Память, история, забвение / [пер. с фр.]. Москва : Изд-во гуманитарной литературы, 2004. 728 с.
82. Руденко Н. М., Русак А. В. Армія фашистського агресора: від перемог до поразок 1941–1945 (морально-психологічний аспект). Київ : Ін-т історії України НАН України, 1997. 345 с.
83. Русак А. В. Союзники гитлеровской Германии в войне против СССР. 1941–1945. Киев : Ин-т истории Украины НАН Украины, 1998. 296 с.
84. Середницький Я. Павло Шандрук. Вереснева кампанія 1939 року. Тернопіль : Мандрівець, 2016. 191 с.
85. Сидоров С.В. Стратегічний огляд Другої світової війни // *Історія війн і воєнного мистецтва. Київ : НАОУ, 2003. С. 72–100.*
86. Складні питання історичної пам'яті у парадигмі діалогічності культур : Колективна монографія / [Київський університет імені Бориса Грінченка]. Білосток: Білоруське історичне товариство, 2019. 292 с.
87. Слободянюк М. А. Антифашистський рух Опору в Україні (1939–1944 рр.): історіографія проблеми: монографія. Дніпро : Дніпропетр. нац. Ун-т залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. Дніпро: Герда, 2017. 460 с.
88. Слова та війни: Україна в боротьбі з Кремлівською пропагандою. Київ : КІС, 2017. 132 с.
89. Снайдер Т. Кровавые земли: Европа между Гитлером и Сталиным. Київ : Дуліби, 2015. 584 с.
90. Україна в епіцентрі протистояння світових систем (1939–1990) / [НАН України, Ін-т історії України]. Київ : Академперіодика, 2021. 544 с., 96 с. іл.
91. Україна в історії Європи ХІХ – початку ХХІ ст.: історичні нариси: монографія. [за ред. чл.-кор. НАН України С. В. Віднянського]. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2020. 814 с.
92. Україна у великій війні 1939–1945 / [під ред. І. Юхновського; уклад. Л. Герасименко, В. Расевич]. Київ : Емма, 2014. 264 с.; іл.

93. Хальбвакс М. Коллективная и историческая память // *Неприкосновенный запас*. 2005. № 2–3 (40–41). С. 8–27.
94. Хальбвакс М. Социальные рамки памяти / [пер. с фр. и вст. ст. С. Н. Зенкина]. Москва : Новое изд-во, 2007. 348 с.
95. Шацька Б. Минуле – пам'ять – міт / [пер. з пол. О. Герасим; наук. ред. А. Павлишин]. Чернівці : Книги – ХХІ, 2011. 248 с.
96. Шоа в Україні: історія, свідчення, увічнення / [за ред. Р. Брендона, В. Лауер]. Київ : Дух і Літера, 2015. 520 с.
97. Якубова Л. «Русский мир» в Україні: на краю прірви. Київ : ТОВ «Видавництво «КЛІО», 2018. 384 с.
98. Якубова Л., Головка В., Примаченко Я. Русский мир на Донбасі та в Криму: історичні витоки, політична технологія, інструмент агресії: Аналітична доповідь / [відп. ред. В. Смолій. НАН України, Інститут історії України]. Київ : Ін-т історії України, 2018. 227 с.

Рекомендовані джерела інформації

Електронні ресурси

98. Білан С. О., Лановюк Л. П., Хвіст В. О. Пам'ятати заради майбутнього // URL : <https://nubip.edu.ua/node/32336>
99. Букет Є. Україна в Другій світовій війні : погляд крізь призму сьогодення // URL : <https://armyinform.com.ua/2022/05/07/ukrayina-v-drugij-svitovij-vijni-poglyad-kriz-pryzmu-sogodennya/>
100. Гриневич В.А. Радянсько-фінляндська війна 1939–1940 // URL : <http://www.history.org.ua/?termin=Radiansko-finliandska-vijna-1939-1940>
101. Дацюк С. Переосмислення Другої світової війни // URL : <https://blogs.pravda.com.ua/authors/datsuk/5af561d1dd6ae/>
102. Друга світова війна в українському вимірі : сучасні студії пам'яті та примирення (до 75-річчя перемоги над нацизмом) // URL : <http://www.library.tnpu.edu.ua/index.php/en/virtual-exhibitions/3376-druga-svitova-vijna>
103. Дубик М. Нарис німецької історіографії про Україну в Другій світовій війні // *Україна в Другій світовій війні: погляд з ХХІ століття. Історичні нариси: у 2 кн. / [редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін.] / НАН України. Ін-т історії України]. Кн. перша. Київ : Наук. думка, 2011. С. 143–162.*
104. Законодавство про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні: стан виконання». Офіційний сайт Верховної Ради України // URL: http://rada.gov.ua/preview/anons_acred/149957.html

105. Кобалія А. Чужа війна. Як українці опинилися по обидва боки радянсько-фінського фронту? // URL : <https://hromadske.radio/publications/chuzha-viyna-yak-ukraintsi-opunuly-s-po-obudva-boku-radians-ko-fins-koho-frontu95>.

106. Котубей О. «Ніколи знову» і «можемо повторити» – дві концепції пам'яті і їхня функціональна відмінність // URL : <https://susplne.media/235124-nikoli-znovu-i-mozem-povtorit-dvi-koncepcii-pamati-i-ihna-funkcionalna-vidminnist/>

107. Левітас Ф. Пам'ять про Другу світову війну в контексті сучасного історичного дискурсу // *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2013. Вип. 2. С. 83-97 // URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzipiend_2013_2_8

108. Немирова Н. В. Цифровизация исторической памяти: война в общественном сознании россиян // *Цифровое общество – новый формат социальной реальности : структуры, процессы и тенденции развития: материалы Всероссийской научной конференции XIV Ковалевские чтения 12–14 ноября 2020 года* / [отв. ред.: Н. Г. Скворцов, Ю. В. Асочаков]. Санкт-Петербург : Скифия-принт, 2020. С. 192–193.

109. Нора П. Всемирное торжество памяти // *Неприкосновенный запас*. 2005. № 23 (40–41) // URL : <http://magazines.russ.ru/nz/2005/2/nora22.html>

110. Огієнко В. Європейські практики пам'яті і правової оцінки діяльності комуністичних режимів. Східна і Центральна // URL : <http://www.historians.in.ua/index.php/istoriya-i-pamyat-vazhki-pitannya/1214-vitalii-ohiyenkoyevropeiski-praktykupamiat-i-pravovoi-otsinky-diialnosti-komunistychnykh-rezhymiv-skhidna-itsentralna-yevropa>

111. Огієнко В. Як відзначають День Перемоги в Європі // Український інститут національної пам'яті // URL : <http://www.memory.gov.ua/news/yak-vidznachayut-den-peremogi-evropi>

112. Подільська С. Що варто знати про українців та Україну в Другій світовій війні // URL : <https://armyinform.com.ua/2020/05/08/shho-var-to-znaty-pro-ukrayinciv-ta-ukrayinu-u-drugij-svitovij-vijni/>

113. Політика історичної пам'яті в контексті національної безпеки України : аналіт. Доповідь. Яблонський В. М., Лозовий В. С., Валевський О. Л., Здіорук С. І., Зубченко С. О. та ін.]; за заг. ред. В.М. Яблонського. Київ : НІСД, 2019. 144 с. // URL : https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-09/dopovid_polityka_druk_03.pdf

114. Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 років Закон України. Офіційний сайт Верховної Ради України // URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/315-19>

115. Сандул Ю., Федоряченко О. Україна у Другій світовій війні : перемога чи поразка? // URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2013150-ukraina-u-drugij-svitovij-peremoga-ci-porazka.html>

116. Топольський Єжи. Що таке історичні міфи? // URL : <http://www.historians.in.ua/index.php/en/doslidzhennya/279-yezhy-topolskyi-shcho-take-istorychni-mify>

117. УІНП акцентує на ключових сенсах, важливих для розуміння і пам'ятання Другої світової війни // URL : <https://uinp.gov.ua/pres-centr/novynu/uinp-akcentuye-na-klyuchovyh-sensah-vazhlyvyh-dlya-rozuminnya-i-pamyatannya-drugoyi-svitovoyi-viyny>

118. Чабак Л. Друга світова війна в національній пам'яті українського народу // URL : <http://incognita.day.kyiv.ua/druga-svitova-vijna-v-nacjonalnij-pam%E2%80%99yati-ukrayinskogo-narodu.html>

119. Чупрій Л. В. Історична освіта як складова державної політики пам'яті // Агентство стратегічних досліджень // URL : <http://sd.net.ua/2011/06/20/istorichna-osvita-politika-pamyaty.html>.

120. Шаповал Ю. Політика пам'яті в сучасній Україні // URL : <http://khp.org.index.php?id=1230112797>.

11. Система оцінювання та вимоги

Увесь навчальний курс оцінюється в 100 балів. В поточне оцінювання включається: семінарські заняття – 40 балів, модульна контрольна робота – 40 балів, самостійна робота – 10 балів, індивідуально-дослідні завдання – 10 балів.

Поточний і модульний контроль (100 балів)				Сума
Змістовий модуль 1 (50 балів)				100
Поточний контроль	МКР	Самостійна робота	Індивідуально-дослідні завдання	
40 балів	40 балів	10 балів	10 балів	

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти проводиться у відповідності до таблиці шкал:

Рейтингова оцінка з кредитного модуля (навчальної дисципліни)	Підсумкова оцінка за шкалою ECTS	Рекомендовані системою ECTS статистичні значення (у %)	Підсумкова оцінка за національною шкалою	
			екзаменаційна	залікова
90-100	A (відмінно)	10	відмінно	зараховано
82-89	B (дуже добре)	25	добре	
75-81	C (добре)	30	задовільно	
67-74	D (задовільно)	25		
60-66	E (достатньо)	10		
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)		незадовільно	не зараховано
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)			

Критерії та норми оцінювання знань, умінь і навичок студентів з навчальної дисципліни «»

При оцінюванні рівня знань студента, відповідно до «Положення про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень студентів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка», аналізу підлягають:

- **характеристики відповіді:** цілісність, повнота, логічність, обґрунтованість, правильність;
- **якість знань** (ступінь засвоєння фактичного матеріалу): осмисленість, глибина, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість, міцність;

- **ступінь сформованості уміння поєднувати теорію і практику** під час розгляду ситуацій, практичних задач, в процесі політичної комунікації і соціалізації;
- **рівень володіння розумовими операціями:** вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, робити висновки з проблем, що розглядаються;
- **досвід творчої діяльності:** уміння виявляти проблеми, розв'язувати їх, формувати гіпотези;
- **самостійна робота:** робота з навчально-методичною, науковою, допоміжною вітчизняною та зарубіжною літературою з питань, що розглядаються, уміння добувати інформацію з різноманітних джерел (нормативні, програмові; нормативні, преса), робота з комп'ютерною технікою, системою Internet.

Дані критерії є підставою для оцінювання рівня знань, умінь і навичок студентів на навчальних заняттях за 12-бальною системою:

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні».
	2	Здобувач вищої освіти мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні»; може самостійно знайти в підручнику відповідь.
	3	Здобувач вищої освіти намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом.
Середній (репродуктивний)	4	Здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його, провести за зразком розрахунки;

		орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.
	5	Здобувач вищої освіти знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацювати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але окремі висновки не логічні, не послідовні.
	6	Здобувач вищої освіти розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами.
Достатній (алгоритмічно-дієвий)	7	Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми.
	8	Знання здобувача вищої освіти досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і обґрунтувати його положення.
	9	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях,

		вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички.
Високий (творчо- професійний)	10	Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси.
	11	Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію.
	12	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою;

		логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах.
--	--	--

Якщо здобувач вищої освіти не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки 0, 1, 2, 3, отримані на навчальних заняттях, не виконав модульної контрольної роботи (МКР), завдання самостійної та індивідуальної роботи менше ніж на 60 % від максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю.

Пропущені заняття здобувач вищої освіти має обов'язково відпрацювати. За відпрацьовані лекційні заняття оцінки не ставляться, за практичні, семінарські, лабораторні, індивідуальні заняття нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Здобувачу вищої освіти, який не виконав поточних домашніх завдань, не підготувався до навчальних занять, у журнал обліку роботи академічної групи ставиться 0 балів.

Здобувач вищої освіти, знання, уміння і навички якого на навчальних заняттях за 12-бальною шкалою оцінено від 1 до 3 балів, вважається таким, що недостатньо підготувався до цих занять і має академічну заборгованість за результатами поточного контролю.

Поточну заборгованість, пов'язану з непередготовленістю або недостатньою передготовленістю до навчальних занять, здобувач вищої освіти повинен ліквідувати. За ліквідацію поточної заборгованості нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).